

Sygn. akt VIII U 1417/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Szmajduch
Protokolant:	Katarzyna Stefańczyk

po rozpoznaniu w dniu 16 listopada 2016 r. w Gliwicach

sprawy J. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o zwrot nienależnie opłaconych składek

na skutek odwołania J. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 27 czerwca 2016r. **nr** (...) - (...) 4- (...)

1. oddała odwołanie;
2. odstępuje od obciążenia odwołującego kosztami procesu.

(-) SSO Mariola Szmajduch

Sygn. akt VIII U 1417/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 czerwca 2016r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., powołując się na art. 83, ust. 1 i art. 24 ust. 6g ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 963, ze zm.), odmówił J. L. dokonania zwrotu nienależnie opłaconych składek z powodu nie stwierdzenia nadpłaty.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w dniu 24 lipca 1991r., przy dokonaniu zgłoszenia w ZUS faktu prowadzenia działalności gospodarczej odwołujący nie poinformował o fakcie zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy w Zakładach (...) w okresie od 2 listopada 1979r. do 31 grudnia 1994r., wobec czego pismem z dnia 21 października 1991r. organ rentowy zawiadomił, że podlega on ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą od dnia 1 lipca 1991r. Następnie na etapie postępowania związanego z wnioskiem ubezpieczonego o prawo do emerytury, ZUS ustalił fakt podwójnego podlegania ubezpieczeniom społecznym i decyzją z dnia 22 sierpnia 2012r. wyłączył J. L. z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych jako osobę prowadzącą pozarolniczą

działalność gospodarczą w okresie od 1 lipca 1991r. do 31 grudnia 1994r. ze względu na fakt, iż był on w tym samym czasie zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako pracownik. Składki opłacone za ten okres, z tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą, uległy przedawnieniu i tym samym brak podstaw do ich zwrotu.

Od powyższej decyzji odwołanie wniósł J. L., domagając się jej zmiany poprzez dokonanie zwrotu całej wpłaconej kwoty wraz z ustawowymi odsetkami. Podniósł, że w jego ocenie pięcioletni okres przedawnienia, o którym pisze organ rentowy, winien być liczony od otrzymania przez płatnika składek zawiadomienia, o którym mowa w art. 24 ust. 6b ustawy systemowej. Za takie zawiadomienie uznał natomiast decyzję z dnia 22 sierpnia 2012r. wyłączającą go z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swe dotychczasowe stanowisko.

Sąd ustalił co następuje:

J. L. w okresie od 1 listopada 1979r. do 31 grudnia 1994r. był zatrudniony w Zakładach (...) w K.. Następnie z dniem 1 lipca 1991r. rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej w ramach spółki cywilnej z W. R.. W trakcie dokonywania w Urzędzie Miejskim wpisu do ewidencji osób prowadzących działalność gospodarczą, został on poinformowany przez pracownika tego urzędu, o konieczności dopełnienia formalności również w Urzędzie Skarbowym i Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. W związku z powyższym odwołujący zgłosił w (...) Oddział w Z. fakt podjęcia prowadzenia działalności gospodarczej. Równocześnie jednak nie poinformował ZUS o fakcie jednoczesnego pozostawania w zatrudnieniu w Zakładach (...) w K.. Z tego też względu organ rentowy objął go obowiązkiem podlegania ubezpieczeniom społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą, od daty podjęcia tej działalności, tj. od 1 lipca 1991r. Ubezpieczony dobrowolnie i terminowo opłacał należne z tego tytułu składki.

Następnie w toku postępowania o ustalenie dla odwołującego prawa do emerytury i wyliczenia jej wysokości, ZUS przeprowadził postępowanie wyjaśniające w zakresie podwójnego podlegania przez ubezpieczonego obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, w spornym okresie. W efekcie organ rentowy, decyzją z dnia 22 sierpnia 2012r., wyłączył J. L. z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie od 1 lipca 1991r. do 31 grudnia 1994r., uznając że w tym czasie tytułem rodzącym obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, jest stosunek pracy.

W dniu 21 marca 2016r. i 9 maja 2016r. J. L. zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych O/Z. o zwrot składek opłaconych za sporny okres na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą, podnosząc, że ZUS nie uwzględnił mu tych dodatkowych składek przy wyliczaniu wysokości jego emerytury, a następnie wstecznie wyłączył go z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, za okres, za który składki te faktycznie zostały opłacone.

W związku z powyższym organ rentowy w dniu 27 czerwca 2016r. wydał zaskarżoną decyzję.

Powyższe okoliczności są w zasadzie bezsporne i wynikają wprost z akt organu rentowego i wyjaśnień odwołującego (k.21). Zebrane dowody Sąd uznał za wystarczające i mogące być podstawą ustaleń faktycznych oraz rozstrzygnięcia.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie strony nie kwestionowały faktu nienależnego opłacania przez odwołującego składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą, a jedynie sposób liczenia upływu terminu ich przedawnienia.

W myśl art. 24 ust. 6a tej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998r (Dz. U. 2015 poz.121 ze zm.) w aktualnym brzmieniu, nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet

zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d.

Zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym (ust. 6b).

Po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot (ust. 6c).

Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c (ust. 6d).

Jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie określonym w ust. 6d, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6c (ust. 6e).

Z kolei ust. 6g stanowi, że nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

- 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;
- 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b.

Powyższe przepisy ulegały wielokrotnym zmianom.

Mianowicie w pierwotnym brzmieniu, powołany wyżej art. 24, w ust. 7 przewidywał, że zwrotu od Zakładu nienależnie opłaconych składek nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 5 lat. Taki sam termin w ust. 4 wprowadzono w stosunku do ZUS dla dochodzenia zapłaty należnych składek.

Przepis ten nie uległ zmianie po wejściu w życie ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1998r nr 137,poz.887) z dniem 1stycznia 1999r. Art.24 ust.7 stanowił, że zwrotu od zakładu nienależnie opłaconych składek nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 5 lat. Taki sam termin w ust. 4 wprowadzono w stosunku do ZUS dla dochodzenia zapłaty należnych składek.

Do zróżnicowania opisanych wyżej terminów doszło od 1 stycznia 2003r., kiedy weszła w życie ustawa z dnia 18 grudnia 2002r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U.nr 241 poz. 2074) Na gruncie tej ustawy wydłużony został do 10 lat termin przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. Nie towarzyszyła temu jednak zmiana terminu dochodzenia należności płatników wobec ZUS.

Z kolei ustawą dnia 28 marca 2008r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 67, poz. 411), która weszła w życie 8 maja 2008r. ustawodawca nadał przepisowi art. 24 ust. 7 ustawy systemowej nowe brzmienie, zgodnie z którym "zwrotu od Zakładu nienależnie opłaconych składek nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 10 lat.". W ustawie nowelizującej przywrócono stan jednakowej długości okresu przedawnienia wzajemnych roszczeń ZUS i płatników składek. Zgodnie z art. 5 ust. 1 tej ustawy wydłużenie do 10 lat terminu dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconych składek przewidziano dla składek, których dochodzenie zwrotu nie uległo jeszcze przedawnieniu na podstawie dotychczasowych przepisów, co nie odnosi się do okoliczności niniejszej sprawy. Natomiast w odniesieniu do składek, co do których prawo dochodzenia zwrotu uległo już przedawnieniu, ustawodawca przewidział zwrot, ale ograniczony wyłącznie do sytuacji braku płatnika składek lub jego następcy prawnego, pod warunkiem złożenia przez ubezpieczonego wniosku w tym przedmiocie nie później niż w okresie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej. Ustawa ta weszła w życie 8 maja 2008r., a więc termin do złożenia powyższego wniosku upływał w dniu 8 maja 2009r.

Art.24 ust 7 ustawy systemowej w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną z 28 marca 2008r. stał się przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z 26 maja 2010r., P 29/08 (OTK-A 2010 nr4 poz.35) uznał powyższy przepis za niezgodny z konstytucją. Trybunał uwypuklił, że stwierdzenie opisanej wyżej niekonstytucyjności zróżnicowania sytuacji prawnej ZUS w przypadku dochodzenia należności od płatników oraz płatników w przypadku dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconych składek, dotyczy wyłącznie składek z okresu od 1 stycznia 1998r. do 7 maja 2003r, których termin dochodzenia, bądź zwrotu upłynął w okresie od 1 stycznia 2003r. do 8 maja 2008r.

W niniejszej sprawie do nadpłaty składek przez odwołującego doszło za okres od 1 lipca 1991r. do 31 grudnia 1994r., tj. w okresie obowiązywania ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych z dnia 25 listopada 1986r. (tekst jednolity Dz.U. z 1989r. Nr 25, poz. 137), która w art. 35, ust. 5 stanowiła, że zwrotu od Zakładu niezależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne nie można dochodzić, jeżeli od daty ich opłacenia upłynęło 5 lat. Bezspornym było, że ubezpieczony składki za poszczególne miesiące z tego okresu opłacał w obowiązujących terminach i we właściwej wysokości. Można zatem przyjąć, że upływ pięcioletniego terminu przedawnienia ostatniej składki nastąpił w grudniu 1999r. Wprawdzie w tym czasie obowiązywała już ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 1998r.,nr 137poz. 887), jednak również i ona do roku 2003, na co wskazano powyżej, przewidywała pięcioletni termin przedawnienia nienależnie opłaconych składek.

Tym samym, w ocenie Sądu, w momencie wydania decyzji z dnia 22 sierpnia 2012r., dla ubezpieczonego nie zaczął biec termin przedawnienia roszczenia o zwrot tych składek, wobec ich wcześniejszego przedawnienia na podstawie „starych” przepisów.

Upływ 5-letniego terminu przedawnienia należności z tytułu składek przewidziany w tych przepisach, zamyka zarówno organowi rentowemu, jak i płatnikowi składek możliwość ich dochodzenia wobec wygaśnięcia roszczenia. Zdaniem Sądu w okolicznościach niniejszej sprawy nie znajduje zastosowania art.24 ust.6 g w związku z ust.6 b ustawy systemowej.

Mając na uwadze powyższe Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., w punkcie pierwszym wyroku odwołanie oddalił.

W punkcie drugim wyroku, Sąd na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania odwołującego kosztami postępowania.

Zgodnie z przywołanym art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Cytowany przepis nie definiuje w żaden sposób pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych. Natomiast ocena, czy taki wypadek rzeczywiście zachodzi, pozostawiona została uznaniu sądu, który powinien mieć na względzie całokształt okoliczności sprawy. Na całokształt okoliczności sprawy składają się natomiast nie tylko okoliczności związane z przebiegiem procesu, a zwłaszcza wynik postępowania, ale też charakter sprawy, jej przedmiot, jak również sytuacja majątkowa i życiowa strony. Okoliczności te powinny być oceniane również z punktu widzenia zasad współzycia społecznego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że „sposób skorzystania z art. 102 jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od generalnej zasady obciążania kosztami procesu strony przegrywającej spór” (vide wyroki SN z dnia 3 lutego 2010r., II PK 192/09, LEX nr 584735 oraz z dnia 27 maja 2010r., II PK 359/09, LEX nr 603828, postanowienia SN z dnia 12 lipca 2011r., II PZ 13/11, LEX nr 1068036 oraz z dnia 9 maja 2012r.,V CZ 5/12, LEX nr 1232631).

W ocenie Sądu, w sprawie niniejszej zachodzą okoliczności pozwalające na zastosowanie powyższego przepisu. J. L. wykazał, iż do nadpłacenia składek doszło z powodu jego niewiedzy. Nadto odwołujący ograniczył się jedynie

do złożenia odwołania i nie składał wniosków dowodowych. Okoliczności faktyczne nie budziły wątpliwości, a spór dotyczył oceny prawnej.

(-)SSO Mariola Szmajduch